

Tryby nadzwyczajne: uchylenie lub zmiana decyzji

Tryb uchylenia lub zmiany decyzji pozwala na poprawę takich decyzji, które nie są dotknięte wadami uzasadniającymi zastosowanie wznowienia postępowania albo stwierdzenie nieważności decyzji.

Jacek Pakuła 06 grudnia 2024

Kontynuując cykl poświęcony problematyce trybów nadzwyczajnych, nie sposób pominąć uchylenia lub zmiany decyzji. Chodzi tu o art. 154 i 155 Kpa. Tradycyjnie polecić należy lekturę podręcznika W. Chróścielewskiego, J. P. Tarno i P. Dańczaka pt. Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi (Wydawnictwo Wolters Kluwer, wyd. 8). Natomiast uwagę P.T. Czytelników chcemy skupić na tych problemach, jakie dotyczą decyzji w przedmiocie przyznania pomocy materialnej dla studentów.

Warto na wstępie przytoczyć przywołane powyżej przepisy:

- art. 154 Kpa:
 - § 1. Decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.
 - § 2. W przypadkach określonych w § 1 właściwy organ wydaje decyzję w sprawie uchylenia lub zmiany dotychczasowej decyzji.
- art 155 Kpa: Decyzja ostateczna, na mocy której strona nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchyleniu lub zmianie takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony; przepis art. 154 § 2 stosuje się odpowiednio.

Pierwszy z przywołanych przepisów dotyczy możliwości zmiany decyzji, na mocy której strona nie nabyła prawa. W pewnym uproszczeniu chodzi o sytuację, gdy student nie otrzymał stypendium, ale teraz zasadne jest zmienienie tej decyzji i przyznanie mu pomocy. Drugi przepis, w uproszczeniu, obejmuje bardziej złożoną sytuację, tzn. najpierw przyznano studentowi pomoc, a następnie należałoby albo odebrać to świadczenie, albo je zwiększyć. Zacznijmy od początku...

Po pierwsze, w obu przypadkach, tzn. art. 154 i 155 Kpa, chodzi o sytuację, gdy wydano decyzję, która może być uchylona lub zmieniona. Ma to być decyzja ostateczna, tzn. taka, od której nie przysługuje już odwołanie - w wyniku upływu terminu (decyzja organu I instancji) albo w wyniku wykorzystania instancyjnego toku (decyzja organu odwoławczego).

Po drugie, art. 154 Kpa odnosi się do sytuacji, gdy student nie otrzymał pomocy. Chodzi o to, że przykładowo w październiku 2024 r. ubiegał się o wsparcie, np. o stypendium lub zapomogę. Organ jednak zakończył jego postępowanie wydając decyzję negatywną, na mocy której nie nabył student prawa do pomocy materialnej. Następnie z jakiegoś powodu okazuje się, że jednak pomoc powinien otrzymać. Może tu chodzić o sytuację, gdy organ po prostu podjął błędną decyzję, ale również o taką, że decyzja w dacie wydania była prawidłowa, a jednak następnie z określonych powodów powinna być uchylona lub zmieniona. Warto posłużyć się tutaj przykładem:

- student w październiku nie otrzymał stypendium socjalnego, bowiem wykazał dochód wyższy niż ten, o którym mowa w art. 87 ust. 2 PSWiN. W kolejnym miesiącu urodziło mu się dziecko, bo ma przełożenie na niższy dochód. Decyzja październikowa jest w obrocie prawnym, upłynął termin do odwołania, stała się więc ostateczna. Student zgłasza się jeszcze raz do organu stypendialnego podnosząc, że urodziło mu się dziecko. To zdarzenie może być podstawą przyznania zapomogi, natomiast należy pochylić się nad październikową decyzją w przedmiocie odmowy przyznania stypendium socjalnego z uwagi na wysoki dochód. Skoro w listopadzie urodziło mu się dziecko, to jest możliwe przyznanie studentowi stypendium socjalnego już od

listopada. Praktyka organów stypendialnych jest różna - jedna stosując art. 154 i 155 Kpa, inne przyjmują, że jest to nowa sprawa, trzeba złożyć nowy wniosek itd. Natomiast w mojej ocenie trzeba zwrócić uwagę na jeden, bardzo istotny aspekt. Stypendium przyznawane jest na semestr lub rok akademicki (dwa semestry). Oznacza to, że nie powinno być dwóch niezależnych decyzji obejmujących ten sam zakres czasowy. Gdyby bowiem uznać, że jest to nowa sprawa, to w obrocie prawnym byłaby 1) decyzja październikowa o odmowie przyznania stypendium socjalnego; 2) decyzja pozytywna o przyznaniu stypendium socjalnego od listopada.

Oczywiste jest więc, że dwie decyzje będą dotyczyć tego samego studenta, tego samego świadczenia i tożsamego okresu objęcia pomocą. Zgodnie z art. 156 § 1 pkt 3 Kpa, organ stwierdza nieważność decyzji, która dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną. Porządek w aktach sprawy wymaga, by wydanie nowej decyzji listopadowej łączyć z "korektą" decyzji październikowej. Nie ma bowiem przeszkód, by przyznać stypendium na podstawie decyzji listopadowej, zgodnie z której zmienia się decyzję październikową w ten sposób, że odmawia się przyznania stypendium w październiku i przyznaje się stypendium od listopada do czerwca/lipca.

Po trzecie, norma wyrażona w art. 155 Kpa dotyczy stanu, gdy student otrzymał świadczenie. Przykładowo, otrzymał stypendium socjalne z uwagi na niewielki dochód, następnie zgłosił się do organu stypendialnego podnosząc, że na innym kierunku (inna uczelnia) ubiegał się również o stypendium socjalne. To "nowsze" stypendium jest w wyższej kwocie, więc student chce po prostu zrezygnować z tego przyznanego szybciej, w niższej kwocie. Jego wniosek pozwala na uchylenie i odmowę przyznania stypendium z uwagi na to, że na innej uczelni (inny kierunek) przyznano mu świadczenie. Istotnego znaczenia nabiera tutaj zgoda studenta na zmianę decyzji, która nie może być dorozumiana. Natomiast jeśli student informuje, że na innej uczelni uzyskał stypendium to trudno uznać, że taka informacja nie łączy się ze zgodą. Pozornie może się wydawać, że nadal jest to zgoda dorozumiana, czyli nieprawidłowa, ale trzeba zadać pytanie - dlaczego student informuje, że np. uzyskał dochód, że otrzymał stypendium na innej uczelni itd. Przecież taka wiadomość ściśle łączy się z uprawnieniem do przyznanego świadczenia, bowiem mamy do czynienia z przesłanką negatywną. Jeśli student jest pouczony, co może wynikać z postanowieniem regulaminu świadczeń dla studentów, albo z oświadczenia zawartego we wniosku w przedmiocie przyznania świadczeń pomocy materialnej, albo z treści decyzji, że winien zgłaszać wszelkie informacje, które mają przełożenie na uchylenie lub zmianę jego decyzji, to oczywiste jest i to, że zgłoszenie takiej informacji będzie prowadzić do uchylenia lub zmiany pierwotnej decyzji. Uczelnia może zastosować inny tryb nadzwyczajny, w zależności, jaki organ wydał decyzję, która ma być przedmiotem postępowania prowadzonego w ramach trybów nadzwyczajnych, ale nie można tolerować takiego stanu, że z jednej strony student nadużywa prawa do pomocy materialnej, a z drugiej nie obciążają go żadne obowiązki. To są kwestie, które wynikają nie tylko z tzw. słuszności prawa, ale po prostu z Preambuły do ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Po czwarte, zarówno w art. 154, jak i art. 155 Kpa, zawarto odwołanie do pojęć, które mogą wydawać się sprzeczne. Chodzi o interes społeczny lub słuszny interes strony. Trzeba jednak pamiętać, że pomoc materialna ma swoje źródło w Konstytucji RP, skoro bowiem władze publiczne tworzą systemy wsparcia materialnego dla studentów, by uzyskali wyższe wykształcenie. Zresztą wielokrotnie podkreślał to NSA w swoich wyrokach - celem pomocy materialnej jest uzyskanie tytułu zawodowego magistra. Są jednak pewne ograniczenia, bowiem pomoc materialna, tzn. środki na stypendia i zapomogi, pochodzą z budżetu państwa, a więc są to po prostu środki pochodzące od podatników. Jest więc niepisana umowa między studentem a Suwerenem, oparta na założeniu, że w interesie społeczeństwa jest wykształcone społeczeństwo, dlatego podatnicy godzą się finansować w pewnym zakresie właśnie system pomocy materialnej. Na tym więc polega istota obu tych interesów - natomiast nie może umykać okres stypendialny, tzn. chodzi tu o rok akademicki, z jakim jest powiązana decyzja w przedmiocie przyznania pomocy materialnej. Należy więc przyjąć, że zastosowanie trybów, o których mowa w art. 154 i 155 Kpa powinno jednak ograniczać się do tego samego roku akademickiego, gdy student otrzymał np. w październiku pierwszą decyzję, która następnie ma być poddana ww. uchyleniu lub zmianie. Można, byleby jednak odbywało się to w tym samym roku akademickim. Pomoc materialna ma bowiem na celu realne wsparcie, tu i teraz, w tym roku akademickim.

Po piąte, inicjatywa wszczęcia "nowego" postępowania przypisana jest zarówno organowi, tzn. może on działać z urzędu, albo na wniosek studenta. Organem właściwym do uchylenia lub zmiany decyzji jest tylko ten organ, który ją wydał.

Po szóste, decyzja wydana w trybie art. 154 lub 155 Kpa jest decyzją wydaną w I instancji, przysługuje od niej odwołanie (wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy), a także w dalszej kolejności - skarga do sądu administracyjnego.

Pod adresem: <https://pomocmaterialna.pl/ministerstwo/2024/> dostępna jest aktualna oferta bezpłatnych webinarów.
Zapraszamy do udziału!

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią projektu Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki pt. Pomoc materialna dla studentów - kompetentnie i na czas! - II edycja, który decyzją Ministra Nauki został dofinansowany i jest zrealizowany w 2024 roku jako zadanie publiczne w ramach konkursu pn. „Organizowanie i animowanie działań na rzecz Środowiska akademickiego”.

